

POSTANOWIENIE

Dnia 7 czerwca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Hajn (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski (sprawozdawca)

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z odwołania H.Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

w sprawie ze skargi ubezpieczonej o stwierdzenie niezgodności z prawem
prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 26 lutego 2015 r. o ustalenie
kapitału początkowego i wysokość emerytury,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 czerwca 2016 r.,

zażalenia ubezpieczonej na postanowienie Sądu Apelacyjnego
z dnia 11 sierpnia 2015 r.,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 26 lutego 2015 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację ubezpieczonej H. Z. od wyroku Sądu Okręgowego w B. z 10 marca 2014 r. odrzucającego odwołanie ubezpieczonej od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 24 lipca 2012 r. (pkt 1), oraz oddalającego odwołanie ubezpieczonej od decyzji organu rentowego z 7 marca 2013 r. i 11 marca 2013 r. (pkt 2).

W dniu 13 lipca 2015 r. do Sądu Apelacyjnego wpłynęła skarga ubezpieczonej o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego z 26 lutego 2015 r., wniesiona osobiście przez ubezpieczoną.

Postanowieniem z 11 sierpnia 2015 r. Sąd Apelacyjny odrzucił skargę na podstawie art. 424⁶ § 3 k.p.c. W uzasadnieniu wskazał na art. 87¹ k.p.c. i wynikający z niego obowiązek zastępstwa stron przez adwokatów lub radców prawnych w postępowaniu przez Sądem Najwyższym jak i przy podejmowaniu czynności procesowych związanych z postępowaniem przed Sądem Najwyższym przed sądem niższej instancji. Sąd stwierdził, że ubezpieczona wniosła skargę osobiście i jednocześnie nie posiada przymiotów wymienionych w art. 87¹ § 2 k.p.c. Stwierdził również, że skarga wniesiona przez ubezpieczoną nie dotyczy postępowania o zwolnienie od kosztów sądowych oraz o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, lecz kwestii związanych z zasadnością rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego.

Powódka, reprezentowana przez pełnomocnika z urzędu, wniosła o przywrócenie terminu do złożenia zażalenia na postanowienie Sądu Apelacyjnego z 11 sierpnia 2015 r., zaskarżając to postanowienie w całości.

Zarzucono naruszenie: (-) art. 424⁶ § 1 k.p.c. w zw. z art. 87¹ § 1 k.p.c. przez jego nieuzasadnione zastosowanie; (-) art. 87¹ § 2 k.p.c. przez jego niezastosowanie.

Pełnomocnik skarżącej argumentował, że ubezpieczona wniosła „skargę na wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 26.02.2015” do prokuratora Prokuratury Apelacyjnej. Z treści tego pisma, zdaniem pełnomocnika, wynika, że jest to wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do przygotowania skargi o stwierdzenie niezgodności prawem prawomocnego wyroku, o czym ma świadczyć fakt skierowania pisma nie do sądu, ale do prokuratora. Ponadto podniesiono, że ubezpieczona popełniła oczywistą pomyłkę, jaka może się zdarzyć osobie o niskiej świadomości prawnej. Powódka wiedząc, że przed Sądem Najwyższym mogą występować jedynie profesjonalni prawnicy, nie wiedziała, że strony reprezentują adwokaci lub radcy prawni, a nie prokuratorzy, a wniosek o ich ustanowienie składa się do sądu. Zdaniem pełnomocnika pismo wniesione osobiście przez ubezpieczoną powinno zostać potraktowane jako wniosek o ustanowienie pełnomocnika zwolniony z przymusu adwokacko-radcowskiego na podstawie art. 87¹ § 2 k.p.c. Dodatkowo, pełnomocnik argumentował, że ubezpieczona nie została w żaden sposób pouczona o wymogach formalnych wystąpienia do Sądu

Najwyższego, jednocześnie wielokrotnie podnosiła, że przymus adwokacko-radcowski jest niezgodny z art. 45 Konstytucji i poważnie ogranicza prawo do sądu.

Pełnomocnik skarżącej wniosł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, oraz o zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie podlega oddalaniu.

Na wstępie należy zauważyć, że podstawą odrzucenia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku był art. 424⁶ § 3 k.p.c. Uwzględniając treść zażalenia, a mianowicie kwestionowanie odrzucenia skargi z powodu nieprawidłowego zastosowania art. 87¹ § 1 k.p.c. oraz nie zastosowanie art. 87¹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje, że pełnomocnikowi skarżącej chodziło o zgłoszenie zarzutu naruszenia art. 424⁶ § 3 k.p.c. w zw. z art. 87¹ § 1 k.p.c., a nie naruszenia art. 424⁶ § 1 k.p.c. w zw. z art. 87¹ § 1 k.p.c.

Zgodnie z art. 87¹ § 1 k.p.c. w postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje przymus adwokacko-radcowski. Objęta przymusem skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wniesiona osobiście przez stronę pozbawioną zdolności postulacyjnej jest dotknięta brakiem nieusuwalnym, co powoduje konieczność jej odrzucenia jako niedopuszczalnej bez wzywania do uzupełnienia tego braku (por. postanowienia SN z 12 lutego 2015 r., IV CZ 99/14, LEX nr 1652728 czy z 16 września 2015 r., III CZ 40/15, LEX nr 1818229).

W tej sprawie bezsporna jest okoliczność, że ubezpieczona nie miała zdolności postulacyjnej do wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego z 26 lutego 2015 r. oraz, że pismo do Prokuratury Apelacyjnej wniosła osobiście.

Pełnomocnik skarżącej zażalenie opiera na twierdzeniu, że pismem wniesionym do Prokuratury Apelacyjnej ubezpieczona wniosła o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do przygotowania skargi o niezgodność z prawem prawomocnego wyroku, a Sąd Apelacyjny wniosku tego nie rozpoznał, odrzucając

skargę. Odnosząc się to tego twierdzenia, należy przywołać treść tego pisma. Pismo zostało zatytułowane „skarga na wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 26.03.2015 r., sygn. akt III AUa .../14 w zw. z sygn. akt VI U .../13 Sądu Okręgowego oraz sygn. akt III SK .../15 z dnia 25 lutego 2015 r. Sądu Apelacyjnego”. W punkcie 5 ubezpieczona wniosła o *„Złożenie do Sądu Najwyższego skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia w myśl art. 424¹ – 424¹² k.p.c. wzg. sporządzenie skargi kasacyjnej gdyż oddalenie apelacji jest niezgodne z prawem pozbawieniem mnie prawa do przysługującego wyższego stażu a tym samym wyższej emerytury.”* Pozostałe punkty pisma dotyczyły wniosków o ściganie i ukaranie sędziów, naprawienia wyrządzonej ubezpieczonej szkody i krzywdy, zwrócenia się o uchylenie immunitetów sędziom w ww. sprawach. Jednocześnie, w końcowym fragmencie pisma wskazała, że *„składam zastrzeżenie – że w razie jakichkolwiek wątpliwości proszę się zwrócić celem uzupełnienia, doprecyzowania mojej skargi.”* Pismo to zostało podpisane przez ubezpieczoną, a ubezpieczona określiła siebie jako pokrzywdzoną. W ocenie Sądu Najwyższego z treści tego pisma jak i z faktu złożenia go do prokuratora Prokuratury Apelacyjnej nie wynika wniosek powódki o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego z 26 lutego 2015 r. Ponadto, z akt sprawy wynika, że ubezpieczona w postępowaniu zakończonym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z 26.03.2015 r. składała wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, kierując go do sądu. Na skutek czego Sąd ustanowił dla niej pełnomocnika z urzędu. Okoliczność ta podważa twierdzenie, jakoby skarżąca nie wiedziała, że wniosek o ustanowienie profesjonalnego pełnomocnika – adwokata lub radcy prawnego – składa się do sądu, a nie prokuratora.

W związku z powyższym, nieuzasadnionym jest twierdzenie pełnomocnika, że ww. pismo złożone osobiście przez ubezpieczoną należy potraktować jako wniosek o ustanowienie pełnomocnika zwolniony z przymusu adwokacko-radcowskiego na podstawie art. 87¹ § 2 k.p.c., a ubezpieczona popełniła oczywistą pomyłkę wynikającą z niskiej świadomości prawnej.

Co do zarzutu niepouczenia ubezpieczonej o wymogach formalnych wystąpienia do Sądu Najwyższego jako przesłanki uchylenia zaskarżonego postanowienia, z art. 327 § 1 k.p.c. wynika obowiązek pouczenia strony co do sposobu i terminu wniesienia środków zaskarżenia, pouczenia o treści przepisów o obowiązkowym zastępstwie oraz skutkach niezastosowania się do tych przepisów. Obowiązek ten dotyczy strony działającej bez profesjonalnego pełnomocnika, obecnej przy ogłoszeniu wyroku. W tej sprawie obowiązek taki nie istniał. Z akt sprawy wynika, bowiem, że ubezpieczona podczas rozprawy apelacyjnej i ogłoszenia wyroku, co do którego następnie skierowała skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem, była reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika.

Odnosząc się do z kolei do twierdzenia, że przymus adwokacko-radcowski ogranicza konstytucyjne prawo do sądu ubezpieczonej, Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie podkreślał, że jednym z fundamentalnych założeń demokratycznego państwa prawnego jest zasada dostępu obywateli do sądu w celu umożliwienia im obrony ich interesów przed niezawisłym organem kierującym się wyłącznie obowiązującym w państwie prawem (wyrok TK z 8 kwietnia 1997 r., K 14/96, OTK 1997 nr 2, poz. 16). Akcentując jednocześnie, że „w państwie prawnym prawo do sądu nie może być rozumiane jedynie formalnie, jako dostępność drogi sądowej w ogóle, lecz i materialnie, jako możliwość prawnie skutecznej ochrony praw na drodze sądowej” (uchwała TK z 25 stycznia 1995 r., W 14/94, OTK 1995 nr 1, poz. 19). Uwzględniając materialny aspekt prawa do sądu, nieuzasadnionym jest traktowanie przymusu adwokacko - radcowskim w kategoriach ograniczenia gwarancji konstytucyjnych prawa do sądu. Celem wprowadzenia przymusu adwokacko – radcowskiego w postępowaniu przed Sądem Najwyższym ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2004 r. Nr 172, poz. 1804), było zapewnienie aktywności i profesjonalizmu działania stron w postępowaniu cywilnym, co wynika z analizy uzasadnienia projektu tej ustawy (druk nr 965 z 4 października 2002 r.). Przymus adwokacko-radcowskiego w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, a co się z tym wiąże ograniczenie zdolności postulacyjnej strony, służy zapewnieniu skutecznej ochrony prawa do sądu.

W związku z powyższym, na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.

Odnosząc się w do wniosku (ustanowionego z urzędu) pełnomocnika skarżącej o „zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych”, przypomnieć należy, że stosownie do § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z 2015 r., poz. 1805), wniosek o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej powinien zawierać oświadczenie, że opłata nie została zapłacona w całości lub w części. Brak takiego oświadczenia wywołuje skutki materialnoprawne polegające na utracie prawa do wynagrodzenia (por. postanowienie SN z 22 października 2015 r., II UZ 28/15, LEX nr 1827133).

kc